

WORLD POLITICS

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

Print Issn: 2383-0123

Online Issn: 2538-4899

The Transition from Globalization to Nationalism: United States and China in the Post-COVID World Order-19

Ali Akbar Jafari Professor, Faculty of Law and Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. Email: A.jafari@umz.ac.ir

Mehrdad Fallah *Corresponding Author*, Ph.D. Student of International Relations, Kharazmi University, Tehran, Iran. Email: Mehrdadfallah70@yahoo.com

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Globalization,
Regionalism,
US-China,
International-Economic
Order,
Covid-19

Article history:

Received 2023-8-29
Received in revised form
2024-3-10
Accepted 2024-6-11
Published Online
2025-6-21

ABSTRACT

Whereas globalization and its various dimensions have challenged the Westphalian system and the resulting traditional regimes; The Covid-19 epidemic has intensified debates over the dominant theoretical paradigm of international relations about the fundamental change in the world economic order. The liberal view predicts the continuation of economic globalization after the epidemic. The dominant current of realism expects nationalism instead of globalization, given the negative structural consequences of this epidemic on the global economy. Therefore, this study seeks to answer the question of what effect Covid-19 can have on the process of global economic order? The method of this research is descriptive-analytical and statistical analysis, library studies and documents have been used to answer the main question. The research hypothesis is that economic globalization has been in transition since the 2008 financial crisis, and one important but non-exclusive factor in explaining this change is the evolving economic relationship between the United States and China, which has shifted from coexistence to increasing competitiveness. Economic reconstruction in the United States and China has begun since the 2008 crisis and accelerated since the start of the Trade War and the Covid-19. The research findings show that the post-corona world will be a world with intensifying nationalist rivalries over the restoration of economic power and political influence.

Cite this Article: Jafari, A. and Falah, M. (2025). The Transition From Globalization to Nationalism; United States and China in the Post-COVID World Order-19. *World Politics*, 14(1), 163-190. doi: 10.22124/wp.2023.21688.2977

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2023.21688.2977

1. Introduction

While globalization and its various dimensions have challenged the Westphalian system and the traditional concepts of sovereignty resulting from it, the COVID-19 pandemic has intensified the debates on the dominant movement and the main theoretical paradigm of international relations concerning the fundamental change in the world economic order. The liberal perspective predicts that economic globalization will continue in the post-Covid-19 era. Taking into account the negative structural outcomes of the pandemic on the international economy, the dominant realism movement expects nationalism to come to the forefront instead of globalization. Consequently, the present research intended to answer this question: What effects can COVID-19 have on the world economic order that is being formed? It used the descriptive analytical method, analysis of the data, library resources, and documentary studies to answer the question. The research hypothesis is that economic globalization has been going through a transition since the financial crisis in 2008, and one of the important factors for explaining this transition is the change in US-China economic relations from coexistence to increasing competitiveness. Economic restructuring started in the US and China after they got out of the crisis in 2008 and accelerated since the trade war and COVID-19 began. The findings of this research indicate that the post-COVID-19 world will be characterized by intensification of nationalistic competitions between countries over recovering economic power and political influence.

2. Theoretical Framework

From a realist point of view, the basic principles of international politics never change. The international order is always essentially a struggle for power among governments for their own interests. Since there is no single realist theory, the various branches of realism rely on different independent variables. Classical realists such as Has Morgenthau believe that permanent conflicts have their roots in the inherently selfish nature of humans and turn into the behavior of competitive governments. Neo-realists including Kenneth Waltz focus on a competitive international system that is inherently without the authority of central organization and monopolizes power to manage the inter-government relations and protect countries from each other. In this anarchical international system, governments are the main actors that use self-help strategies for their survival and, depending on the related neorealism branch, for maximization of their power or security. Due to the inevitable asymmetric power distribution, the anarchical conditions in the international system may force weaker states to either balance their relations with the more powerful countries or to go along with them. Neoclassical realists connect the systemic assumptions of neorealism to the domestic factors, such as domestic institutions, state-society relations and the leadership perception, that facilitate or limit foreign policy. The liberal theory highlights the need for cooperation by emphasizing mutual dependence, transnationalism and growth of international

institutions and democracy. Liberalists argue that, when the fates of states are intertwined, they must cooperate or pay a very high price. For example, the international economy is a complex trade, financial and production network that prioritizes cooperation. From this perspective, states must cooperate to prevent the epidemics that affect the entire world and impose heavy costs on all societies. The states must share their knowledge and material resources to cope with scourges that harm them all. They will certainly do this; in short, this pattern optimistically emphasizes that COVID-19 will not destroy globalization. This general pattern of elements and their interactions thus form the structure of the liberal political system and hence whenever one or several of these elements confront instability the system that they have built weakens. Some believe now that the corona crisis is an effective factor in weakening these elements. Accordingly, the relatively low levels of mutual dependence in the midst of COVID-19 prevalence did not lead to high levels of cooperation because it would be accompanied by threats to national survival.

3. Methodology

This was a descriptive and analytical study that used data analysis, library resources and documentary studies to answer the main research question.

4. Results and Discussion

COVID-19, which is called the third crisis of the third millennium in extent and depth after the September 11 attacks and the 2008 economic crisis, caused major changes in global politics and world economy and influenced the world order in addition to challenging the efficiency, competency and eligibility of states. Although COVID-19 seems to be a health crisis at first glance, its geopolitical effects cannot be ignored. COVID-19 pandemic has had particularly substantial effects on two arenas of life on earth: world economy and security, the main manifestation of which will be the shaping up of the future world order. Consequently, COVID-19 astonishingly pulled the brake on global economic growth. In this regard, the present research has two key findings. The first one is economic globalization that has been in transition since the financial crisis in 2008 and one of the important factors that explain this transition is the changing US-China economic relations, which have shifted from coexistence to increasing competitiveness. In fact, the economic restructuring in the US and China started after they went through the crisis in 2008 and with the beginning of the trade war and COVID-19. The second one is that a better understanding of nationalism and regionalism has been achieved in the vacuum caused by the declining globalization through the long term effects of COVID-19 on the world economic system

5. Conclusions & Suggestions

This article argued that the world economy experienced a U-shaped improvement after the 2008 crisis, and some basic changes occurred in the nature of economic globalization during the past decade. The expression "slowing down" is quite accurately describes the new economic globalization, and the change in US-China

economic relations from coexistence to increasing competitiveness is one of the important factors for describing this change. More importantly, by studying the different forms of production and trade activities during the past decade, the article showed that nationalism and regionalism filled the vacuum of economic globalization during the past decade, and we are now accepting an emerging multipolar world being dominated by at least three large areas: North America, Europe and China-centered Asia. The article confirms this and suggests that the US-China tariff war and COVID-19 pandemic are not the beginning but the accelerator or catalyst of this more general trend. It offers a more accurate study of economic globalization during the past two decades and an outlook for understanding the effects of the US-China tariff war and COVID-19 pandemic on the world economic order. Finally, in order to study more specifically how regionalization has evolved during the past several years, we must differentiate the various networks of value chain production into the three types of the domestic, the regional and the global value chains. In general, the more regional the value chain is, the higher the level of economic integration into the global economy will be. We can then calculate more accurately the relative importance of nationalism by measuring and comparing the shares of the domestic, regional and global value chains based on the World Input Database.

.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳
 شاپا الکترونیکی: ۲۵۳۸-۴۸۹۹

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

گذار جهانی شدن به ملی گرایی؛

ایالات متحده آمریکا و چین در نظم جهانی پساکوید-۱۹

علی اکبر جعفری استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

رایانامه: A.jafari@umz.ac.ir

مهرداد فلاح نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری روابط بین الملل، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران رایانامه:

Mehrdadfalah70@yahoo.com

درباره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی کلیدواژه‌ها: جهانی شدن، ملی گرایی، روابط آمریکا و چین، نظم اقتصادی جهانی، کووید-۱۹ تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۶/۱۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۱ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۳/۳۱	در حالی که جهانی شدن و ابعاد مختلف آن، سیستم «وستفالی» و حاکمیت‌های سنتی ناشی از آن را به مبارزه فراخوانده است؛ همه‌گیری کووید-۱۹ بحث‌ها را جریان غالب و عمده الگوواره نظری روابط بین الملل در مورد تغییر اساسی نظم اقتصادی جهان دستخوش تشدید کرده است. دیدگاه لیبرالیسم ادامه جهانی شدن اقتصادی را پس از همه‌گیری پیش‌بینی می‌کنند، جریان غالب واقع‌گرایی با توجه به پیامدهای منفی ساختاری این همه‌گیر بر اقتصاد جهانی، به جای جهانی شدن انتظار ملی‌گرایی را دارند. از این رو، این پژوهش درصدد پاسخگویی به سؤال مبنی بر اینکه کووید-۱۹ چه تأثیری می‌تواند بر فرایند نظم اقتصادی جهانی در حال شدن داشته باشد؟ روش این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی است و از تحلیل آمارها، مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی برای پاسخ به پرسش اصلی استفاده شده است. فرضیه پژوهش این است جهانی شدن اقتصادی از زمان بحران مالی ۲۰۰۸ در حال گذار بوده است و یکی از عوامل مهم اما نه انحصاری برای توضیح این تغییر، روابط اقتصادی در حال تحول ایالات متحده و چین است که از همزیستی به سمت رقابتی فزاینده کشانده شده است. بازسازی اقتصادی در ایالات متحده و چین پس از عبور از بحران سال ۲۰۰۸ و شتاب گرفتن از زمان شروع جنگ تجاری و کووید-۱۹ آغاز شده است. یافته‌های پژوهش نشان از آن است که جهان پساکرونا، جهانی با تشدید رقابت‌های ملی‌گرایانه بر سر احیای توان اقتصادی و نفوذ سیاسی خواهد بود.

استناد به این مقاله: جعفری، علی اکبر و فلاح، مهرداد. (۱۴۰۴). گذار جهانی شدن به ملی گرایی؛ ایالات متحده آمریکا و چین در نظم جهانی

پساکوید-۱۹. سیاست جهانی، ۱۴(۱)، ۱۶۳-۱۹۰. doi: 10.22124/wp.2023.21688.2977

© نویسنده (گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

قرن بیست و یکم، سده‌ی جهانی شدن است. سده‌ی شکوفایی هم‌گرایی جهانی و جهانی شدن می‌باشد. پروسه جهانی شدن در ابعاد مختلف اتفاق افتاده است. انقلاب صنعت و فن‌آوری، افزایش کنش متقابل دولت‌ها، رشد تجارت و سرمایه‌گذاری، وابستگی‌های اقتصادی، تبادل ایده‌ها و فرهنگ‌های بین‌المللی، ظهور نهادها و شرکت‌های فراملی فرایند جهانی را به همراه داشته است. جهانی شدن در ابعاد گوناگون؛ سیاست، فرهنگ، علم و اقتصاد. در این پژوهش اما تمرکز بر جهانی شدن در بعد سیاسی است. جهانی‌شدنی که مرزهای جغرافیایی و سیاسی دولت‌ها را در نور دیده است و اقتدار دولت‌گرایی و ملی‌گرایی را نفوذپذیر و اثرپذیر ساخته است. مرزهای سیاسی شکننده شده و نقش اصلی و اقتدار دولت‌ها حتی در سیاست داخلی وابسته به ایفای نقش سایر بازیگران، افراد و گروه‌ها و نهادها شده است. انقلاب فن‌آوری و اطلاعات و ارتباطات فرایند جهانی شدن را چندبرابر سرعت بخشیده و جهان را به شکل یک دهکده‌ی کوچک در دسترس در آورده است. از این‌رو، هزاره‌ی سوم را می‌توان قرن اقتدار نظم لیبرال دانست. اما پدیده کرونا، به جای این‌که هم‌گرایی و هم‌سویی و هم‌گرایی جهان را تقویت کند، دیوار مرزهای ملی را بلندتر کرد. رفته‌رفته وقت‌هایی که پدیده‌ی کرونا، از مرز قاره‌ها عبور کرد و پای آن به آمریکا و اروپا و کشورهای دموکراتیک غربی باز شد، جهان شاهد ملی‌گرایی آشکار و جهان‌گرایی و هم‌گرایی جهانی رنگ باخته است. در واقع، شیوع کووید-۱۹ در جهان را بعد از حادثه یازده سپتامبر و بحران اقتصادی ۲۰۰۸ سومین بحران از حیث گستره و عمق تأثیرگذاری در هزاره سوم قلمداد می‌کنند؛ که علاوه بر به چالش کشیدن کارآمدی، شایستگی و صلاحیت دولت‌ها باعث تحولاتی عمیق در سیاست و اقتصاد جهان شده است و نظم جهانی را از خود متأثر ساخت. با آنکه بحران کرونا در نگاه اول یک بحران بهداشتی به نظر می‌رسید اما نمی‌توان بر تأثیرات ژئوپلیتیک آن چشم پوشید. پاندمی کرونا به ویژه تأثیرات شگرفی در دو عرصه حیات بین‌المللی یعنی اقتصاد و امنیت بین‌المللی به دنبال داشته است. امری که نمود اصلی خود را در شکل‌گیری نظم آینده جهانی بروز خواهد داد. از این‌رو، کووید-۱۹ به طرز شگفت‌آوری ترمز رشد اقتصادی جهان را کشید. در این‌راستا، بسیاری از کشورها حتی آمریکا و چین برای مدتی نامعین در پشت سد رکود اقتصادی متوقف ماندند و بسیاری از شاخص‌های اقتصادی خط سیر نزولی خود را ادامه می‌دهند. حتی برخی از اقتصاددانان از احتمال شروع یک بحران اقتصادی جهانی سخن به میان آوردند. در عرصه امنیت بین‌المللی کووید-۱۹ علاوه بر تهدیدات زیستی و بیولوژیک در حوزه سخت امنیت موجب افزایش بدبینی، تنش و خودیاری کشورها

و عطف توجه آنها به لزوم اتکاء به توانمندی‌های داخلی در مواجهه با سایر کشورها شده و نقش سازمان‌ها و سازوکارهای جهانی شدن را با علامت سوال مواجه می‌کند.

به این ترتیب، پژوهش حاضر دو یافته کلیدی دارد. اول، جهانی‌شدن اقتصادی از زمان بحران مالی ۲۰۰۸ در حال گذار بوده است و از عوامل مهم اما نه انحصاری در توضیح این تغییر، روابط اقتصادی در حال تحول ایالات متحده و چین می‌باشد که از همزیستی به سمت رقابتی فزاینده رسیده است. در واقع، بازسازی اقتصادی در ایالات متحده و چین پس از عبور از بحران سال ۲۰۰۸ و شتاب گرفتن از زمان شروع جنگ تجاری و کووید-۱۹ آغاز شده است. دوم اینکه، در فرایندی تأثیرات بلندمدت بیماری کووید-۱۹ در نظام اقتصادی جهان درک بهتری از ملی‌گرایی و منطقه‌گرایی در خلأ جهانی‌شدن در حال کاهش، فراهم شده است. بنابراین می‌توان گفت این پژوهش دو سناریو را به همان اندازه محتمل نمی‌داند. این پژوهش با مروری کوتاه بر دیدگاه‌های متضاد در مورد جهانی‌شدن اقتصادی آغاز می‌شود و دیدگاه‌های از بحران ۲۰۰۸ تا شیوع کووید-۱۹ را برای بررسی پویایی‌های در حال تغییر نظم اقتصادی جهان مورد بحث قرار می‌دهد. سپس فرضیه این پژوهش آن است که اشکال جایگزین تولید و تجارت را با عمق بیشتری بررسی می‌کند و تأثیر تعرفه‌های ایالات متحده و چین و همه‌گیری کووید-۱۹ را بر تغییر نظم اقتصادی جهان در روند کلی نشان می‌دهد. در نهایت، مقاله به جمع‌بندی نکات اصلی پرداخته و پیشنهادهای برای تحقیقات بیشتر ارائه می‌کند.

۱. ادبیات پژوهش

کووید-۱۹ به‌عنوان پدیده همه‌گیر شناسایی شده است. با شیوع کرونا و تاختن آن در سراسر جهان تمامی حوزه‌ها و ابعاد دولت‌ها را تحت تأثیر قرار داده است؛ بنابراین ادبیات گسترده و تفصیلی کرونا و تأثیرگذاری و پیامدهای آن شکل گرفته است. مسعود طاهری نیا و علی حسنونند در مقاله تحت عنوان «پیامدهای اقتصادی ناشی از بیماری کووید-۱۹ بر اقتصاد ایران؛ با تأکید بر اشتغال»، تلاش کرده ضمن بررسی تمامی پیامدهای اقتصادی ناشی از ویروس کووید-۱۹ در سراسر جهان، به‌طور خاص به ایران و وضعیت آن در اقتصاد ایران پرداخته و البته با تمرکز ویژه بر بخش اشتغال به بررسی اثرات این بیماری پرداخته شود. با استفاده از نتایج آمارگیری نیروی کار و روند بیماری در کشور مشخص شد که تغییرات اشتغال و بیکاری طی زمستان ۱۳۹۸ و بهار ۱۳۹۹ نسبت به فصول مشابه سال قبل، دارای روند کاهشی در اشتغال و افزایشی در بیکاری بوده است. این تغییرات که باتوجه به اوج گرفتن شیوع کرونا افزایش می‌یافت دال بر تغییرات بازار نیروی کار و سایر بخش‌های حوزه اقتصادی است که این بازار را تحت

تأثیر قرار داده است. گرچه این پژوهش اطلاعاتی در مورد تأثیر کووید-۱۹ بر اقتصاد ایران می‌دهد ولی پرداختن بر نقش این همه‌گیری بر اقتصاد می‌تواند در پردازش مقاله مزبور به نویسندگان کمک نماید. حسین منتی (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی اثرات ویروس کووید ۱۹ بر اقتصاد جهانی» سعی بر این داشته است تا ضمن ترسیم نمایی کلی از اثرات اپیدمی ویروس کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی، به‌ویژه اقتصادهای بزرگ دنیا و کشورهایی که درگیری بیشتری با این بحران دارند، به‌طورکلی سناریوهای احتمالی توسعه و نحوه اثرگذاری این اپیدمی بر جامعه و اقتصاد جهانی بررسی کرده است. در وهله بعد، با بررسی آمار و اطلاعات منتشرشده از منابع معتبر جهانی درباره وضعیت کنونی اپیدمی ویروس کووید-۱۹، اثرات همه‌گیری این ویروس بر بخش‌های مهم اقتصاد جهانی، نظیر بازارهای مالی، بازار نیروی کار، بازار انرژی و مسافرت و صنعت گردشگری مورد بحث و بررسی قرار گرفت. درنهایت و در بخش نتیجه‌گیری، به‌منظور شناخت راهکارهای مختلف اقتصادی مدیریت اثرات این بحران، به‌صورت اجمالی به بررسی سیاست‌های اقتصادی کشورهای مختلف دنیا در مواجهه با اپیدمی ویروس کووید-۱۹ پرداخته است مقاله‌ی حاضر گرچه به بررسی کووید-۱۹ و نظم اقتصاد پساکووید-۱۹ نمی‌پردازد اما به علت تحلیلی که از سیاست‌ها و استراتژی‌های این قدرت‌ها به دست می‌دهد می‌تواند کمک شایانی به پژوهش حاضر نماید.

اشلی تلیس (۱۳۹۹) در مقاله‌ی با عنوان «بحران کرونا و افول هژمونی آمریکا» نوشته است که هژمونی آمریکا برخاسته از حقایق سه‌گانه است: نخست اینکه آمریکا همچنان بزرگترین اقتصاد جهان است و همین اساس ظرفیت این کشور برای پیشبرد قدرت نظامی جهانی به طور غیرقابل مقایسه با رقیبانش است. دوم دولت این کشور بر جامعه‌ای بسیار مولد ریاست می‌کند. و سوم آمریکا در شراکت با متحدان قوی در آمریکای شمالی، اروپای غربی، شرق آسیا و اقیانوسیه نظم بین‌المللی فعلی را ایجاد کرده است که برتری آن را از هر نظر تقویت نموده و پیشبرد منافع گوناگون و بهره‌برداری اقتصادی از کاربرد زور را ممکن ساخته است. در این مقاله، میزان مداخله دولت آمریکا در مقابله با کرونا تمرکز می‌شود و بسته‌های حمایتی در کشورهای مختلف با توجه به شواهد آماری موجود مورد مقایسه و ارزیابی قرار گرفته است. پرداختن در یک بعد در سیاست جهانی از نقاط ضعف این اثر محسوب می‌شود که در پژوهش فعلی سعی بر این بوده که این موارد مورد ارزیابی قرار گیرند.

بروک تونال (۲۰۲۰) در مقاله‌ای تحت عنوان «اثرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر رشد اقتصادی جهانی» اظهار داشت این بیماری همه گیر تأثیر قابل توجهی بر رشد اقتصادی در کشورهای توسعه یافته و در

حال توسعه خواهد داشت. با این حال، مدت زمان کامل همه گیری، همراه با زمانی که به زندگی اقتصادی عادی برمی گردیم، است که تأثیر مطلق آن را بر اقتصاد تعیین می کند. در این مطالعه، اثرات همه گیری کووید-۱۹ بر رشد اقتصادی جهانی و همچنین رشد اقتصادی ترکیه مورد ارزیابی قرار می گیرد. مقاله‌ی حاضر گرچه به بررسی کووید-۱۹ و اثرات این پاندمی بر دیگر کشورها و مطالعه موردی ترکیه پرداخته است. اما نپرداختن به جهانی شدن و ملی گرای پس از کووید-۱۹ از ضعف‌های این مقاله می باشد. که در پژوهش حاضر به آن پرداخته می شود.

جیمز. ک. جکسون (۲۰۲۱) در مقاله‌ی با عنوان «اثرات اقتصادی جهانی کووید-۱۹» بیان داشت کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی ۹۰ تریلیون دلاری بیش از هر چیزی که در نزدیک به یک قرن تجربه شده بود، تأثیر گذاشت. این نوشتار با هدف بررسی تحولات ژئواستراتژیک ناشی از ویروس کووید ۱۹ بر رشد اقتصاد جهانی در دوران پساکرونا انجام گرفته است. در واقع ویروس کرونا با سرعت طوفانی توانست چهره جهان را از دنیای سرشار از رنگ، هلهله و جنب و جوش به جهانی ساکت، مغموم و بی رنگ در لحظه تبدیل کند. بنابراین دامنه اثرگذاری آن در زمان حال متوقف نخواهد شد و طبیعتاً اثرات خود بر پساکرونا را هم تحمیل خواهد کرد. شیوع ویروس کرونا باعث شده تا برخی از کارشناسان از رسیدن زمان شروع تغییر نظم جهانی سخن بگویند. گرچه به بررسی کووید-۱۹ و نظم اقتصاد پساکووید-۱۹ نمی پردازد اما به علت تحلیلی که از رشد اقتصادی این قدرت‌ها به دست می دهد می تواند کمک شایانی به پژوهش حاضر نماید. درمجموع می توان گفت که هر یک آثار دارای ابعاد مثبتی هستند و می توانند علل و عوامل ترسیم کننده در تجسم نظم اقتصادی بعد کووید-۱۹ را تا حدودی تعیین کنند اما به لحاظ کمی تعداد آن‌ها بسیار کم و شامل موضوعات پراکنده می باشند.

۲. چارچوب نظری

نظم لیبرال جهانی که امروزه می توان کم تر کسی یافت که به این واقعیت سیاسی تردید داشته باشد. با این حال، ویروس کرونا نظریات روابط بین الملل را با چالش تازه ای مواجه کرده است. از یک طرف بخشی از دانش حوزه بهداشت و سلامت عمومی بشر به حوزه علوم انسانی و مشخصاً روابط بین الملل راه پیدا کرده و از طرف دیگر جدال درون پارادایمی این رشته بر سر مفهوم جهانی شدن و آینده آن به اوج رسیده است.

۲-۱. رویکرد واقع گرایی

در دیدگاه رئالیستی، اصول اساسی سیاست بین الملل هرگز تغییر نمی کند. نظام بین الملل همیشه اساساً یک مبارزه برای قدرت در میان دولت های دارای منافع شخصی است. از آنجایی که رئالیسم یک نظریه واحد نیست، شاخه های مختلف رئالیسم بر متغیرهای مستقل متفاوتی تکیه دارند. رئالیست های کلاسیک مانند هانس مورگنتائو تعارض دائمی را ریشه در طبیعت ذاتی خودخواهانه انسانی می دانند که به رفتار دولت رقابتی تبدیل می شود. نئورئالیسم هایی مانند کنت والتز بر یک سیستم بین المللی رقابتی ذاتاً بدون اقتدار سازماندهی مرکزی تمرکز می کنند که قدرت را برای مدیریت روابط بین دولتی و محافظت از دولت ها در برابر یکدیگر در انحصار دارد. در این نظام بین الملل آنارشیک، دولت ها بازیگران اصلی هستند و از راهبردهای خودیاری برای بقا و بسته به شاخه دقیق نئورئالیسم، برای به حداکثر رساندن قدرت یا امنیت استفاده می کنند. به دلیل توزیع نامتقارن ناگزیر قدرت، شرایط هرج و مرج در نظام بین الملل ممکن است دولت های ضعیف تر را وادار کند که یا در برابر دولت های قدرتمندتر تعادل برقرار کنند یا با آن ها همراه شوند. رئالیست های نئوکلاسیک، مفروضات سیستمی نئورئالیسم را با عواملی در سطح داخلی که سیاست خارجی را تسهیل می کنند یا محدود می کنند، به عنوان مثال نهادهای داخلی، روابط جامعه دولت و ادراک رهبری پیوند می دهند (Basur&kaliem, 2021).

از این رو، واقع گرایی عموماً نسبت به چشم انداز همکاری و حمایت متقابل بین دولت ها بدبین است. فوراً ذهنیت خودیاری ملی و «اول ما» را پیش بینی می کند که مدیریت جهانی کووید-۱۹ و پیامدهای آن را مشخص شده است. ممنوعیت سفر و ورود، رقابت قدرت های بزرگ در دارو و تجهیزات پزشکی در بر گرفته از این نگاه است. حتی در یکپارچه ترین سازمان فراملی جهان، اتحادیه اروپا کشورهای عضو به آسانی اصول مقدس همکاری را نقض شده است و واقع گرایان از اینکه با چه سرعتی آرمان ها و هنجارهای اروپایی راه را برای خودیاری ملی پس از شیوع کووید، باز کردند، تعجب نکردند؛ چونکه کووید-۱۹ بحران قاره را درنوردید. در واقع، این شیوع با نقض فوری بسیاری از مقررات موجود اتحادیه اروپا دنبال شد: قانون رقابت، انضباط مالی و آزادی حرکت. همان طور که کشورها مرزهای خود را بستند، پایتخت های اتحادیه اروپا به حالت ناسیونالیستی کامل درآمد؛ بدون هیچ گونه فرایند مشورتی اتحادیه اروپا، تعدادی از کشورهای اتحادیه اروپا بلافاصله مرزهای خود را بستند و صادرات را ممنوع کردند. هنگامی که ایتالیا، یکی از بدترین کشورهای جهان، از کشورهای عضو اتحادیه اروپا درخواست کمک اضطراری با تجهیزات پزشکی حیاتی کرد، برای چندین هفته دقیقاً با آنچه واقع گرایی انتظار داشت

مواجه شد: همسایگانش با صدور فرمان ممنوعیت صادرات تجهیزات دارویی، روح بازار واحد اتحادیه اروپا را نقض کردند (Khalifa, 2021:10). در این راستا، استفان والت در مصاحبه با نشریه فارین پالیسی در مورد نظم جهان پساکرونا و بازگشت نظم جهانی به ملی‌گرایی چنین بیان داشته است: «این ویروس همه‌گیر به تقویت دولت‌ها و قدرت‌گیری احساس ملی‌گرایی می‌انجامد. دولت‌های جهان، از هر نوع و مدلی، به‌منظور کنترل این ویروس تصمیمات اضطراری اتخاذ کردند که ممکن است بسیاری از آن‌ها حتی پس از پایان این بحران، در حافظه تاریخی مردمانشان باقی بمانند. در آینده، به سبب تلاش دولت‌ها و شرکت‌ها در اتخاذ رویکردهایی جهت کاهش میزان آسیب‌پذیری آن‌ها در برابر چنین حوادث و تمایل و تقاضای شهروندان هر کشور از دولت حاکمه‌شان در صیانت و حمایت از آن‌ها، جهانی‌شدن رنگ‌باخته و بازار آزاد تضعیف می‌گردد» (Basrur&kaliem, 2021). این سخنان وی، نظم جهان پساکرونا را به بازگشت ملی‌گرایی و دولت‌گرایی ممکن می‌داند. تنش‌های لفظی و اتهام‌های که از سوی سران دولت‌های آمریکا و چین درباره ساخت و تکثیر کووید-۱۹ به همدیگر وارد می‌کردند، نشانی از دگرگونی در نظام جهانی است. عدم همکاری دولت‌ها با یکدیگر و به حاشیه رفتن نهادها و سازمان‌های بین‌المللی در امر مهار بحران پدیده‌ی کرونا نوید یک تغییر در نظم جهانی را می‌دهد. از سویی، کشورهایی بانظم سیاسی مستبد و اقتدارگرا نظیر چین موفق‌تر عمل کردند و این به دولت‌های دموکراتیک اروپایی و آمریکایی و غربی این خود زنگ خطر تغییر نظم جهانی لیبیرالی است.

۲-۲. رویکرد لیبرالیسم

نظریه لیبرال با تأکید بر وابستگی متقابل، فراملی شدن، رشد نهادهای بین‌المللی و دموکراسی ضرورت همکاری را برجسته می‌کند. لیبرال‌ها ادعا می‌کنند که وقتی سرنوشت دولت‌ها به هم گره می‌خورد، باید همکاری کنند یا بهای بسیار بالایی بپردازند. به‌عنوان مثال، اقتصاد جهانی یک شبکه پیچیده تجارت، مالی و تولید است که به همکاری برتری می‌دهد. از این منظر، دولت‌ها باید برای جلوگیری از بیماری‌های همه‌گیر که به‌طور یکپارچه در سراسر جهان جریان دارد و هزینه‌های زیادی را بر همه جوامع تحمیل می‌کند، همکاری کنند. آنها باید دانش و منابع مادی را برای مقابله با بلایی که به همه آنها آسیب می‌رساند به اشتراک بگذارند. آنها مطمئناً این کار را انجام می‌دهند (The Guardian, 2020a)؛ در همین راستا، نیویورک تایمز در گزارشی اظهار داشت؛ شیوع کووید-۱۹ تحقیقات همکاری بی‌نظیری را ایجاد کرده است که در آن دانشمندان پروتکل‌های استاندارد و رازداری رقابتی را برای مشارکت در تلاش‌های مشترک دور زده‌اند (Apuzzo and Kirkpatrick, 2020)؛ اما در واقعیت ایالات متحده به دنبال تأمین

تجهیزات پزشکی کمیاب بوده است و کشورهای اروپایی در هماهنگی سیاست‌ها شکست خورده‌اند. همچنین چین و ایالات متحده بر سر مسئولیت باهم درگیر هنوز هستند. به‌طور خلاصه، این الگو با نگاه خوش‌بینانه بر این تأکید دارد که کووید-۱۹ جهانی‌سازی را از بین نخواهد برد. به این ترتیب، ساختار نظم سیاسی لیبرال را این الگوی کلی از عناصر و تعامل آنها تشکیل می‌دهد و لذا هرگاه یک یا چند عنصر از این عناصر با بی‌ثباتی مواجه شود نظم برخاسته از آنها دچار تزلزل می‌گردد و امروزه برخی معتقدند که بحران کرونا عاملی مؤثر در تزلزل این عناصر می‌باشد.

از سوی دیگر، همکاری علمی جهانی به‌دلیل اختلاف چین و ایالات متحده که چشم‌انداز تأمین مالی مشترک برای مبارزه با ویروس را ادعا دارند، متوقف شده است. برای مثال، ایالات متحده بودجه یک برنامه آموزشی مهم مرتبط با ویروس کرونا را برای دانشمندان چینی و دیگر دانشمندان حتی قبل از شیوع فعلی متوقف کرد که این اقدام اولویت‌های ملی بر اقدام جمعی که کاملاً مطابق با انتظارات واقع‌گرایانه است، غلبه کرده است. همچنین گروه ۷ به عنوان قدرت‌های اقتصادی بزرگ در سازماندهی نشست سران در مارس ۲۰۲۰ ناکام ماندند؛ و وزرای خارجه آنها چیزی بیش از یک بیانیه غیرمستقیم برای تقویت همکاری تحقیقاتی و انجام «هر کاری که لازم است» برای مقابله با آنها ارائه نکرد (Schult, 2020). حتی جی-بیست^۲ خیلی بهتر عمل نکرد. چین از کاهش بدهی کشورهای فقیر حمایت کرد اما تزریق ۵ تریلیون دلاری اعلام‌شده آن به اقتصاد جهانی درواقع بیشتر از مبلغی نبود که قبلاً توسط اعضای آن برای خودشان تعهد شده بود (Chodor, 2020). از این‌رو، سطوح نسبتاً پایین وابستگی متقابل در میان شیوع کووید-۱۹ سطوح بالایی از همکاری را ایجاد نکرد؛ چونکه تهدید بقای ملی به همراه دارد.

درنهایت، می‌توان گفت که دموکراسی یک عامل الزام‌آور، حداقل در میان اقتصادهای توسعه‌یافته است. این تا حد زیادی در مورد رابطه بین دموکراسی و جنگ صادق است؛ اما شواهد در شرایط پسا کرونا قانع‌کننده نیستند. کشورهای دموکراتیک توسعه‌یافته در اروپا و آمریکای شمالی بر سر اشتراک منابع ضد بیماری همه‌گیر مانند تجهیزات حفاظتی و هواکش‌ها درگیر جنگ‌های مکرر شده‌اند و اقدامات نسبتاً کمی برای اقدام جمعی انجام داده‌اند. به‌طورکلی، نظریه لیبرال چیز زیادی برای توضیح ماهیت ضعیف همکاری بین‌المللی در بحران ندارد. براین اساس، نظام کنونی مبتنی بر لیبرالیسم با ظهور قدرت‌های تجدیدنظرطلب به موازات قدرت‌های نوظهور دیگر، پشت کردن آمریکا به نهادهای که خود روزی آنها

¹ -G7

² -G20

را خلق کرده (دوره ترامپ) و نیز بازگشت ملی‌گرایی و راست‌افراطی در کشورهای لیبرال غرب و همچنین دیدگاه منفی شهروندان این کشورها نسبت به نظام‌ها و نهادهای سیاسی آن در توزیع توانمندی‌ها، انگاره‌ها، نهادها و منافع دچار افول شده و این همان چیزی است که مرشایمر آن را بحران عمیق غیرقابل بازسازی در نظام لیبرال بین‌الملل می‌نامد (Ghorbani Sheikh Nashin and Ahmadinejad, 2022: 690). اما به هر حال یک نکته اساسی را نیز باید در نظر گرفت و آن این که شاید نظم لیبرال کنونی همچنان باقی بماند و از بین نرود ولی برتری فرضی آن در مقابل چالش‌های مطرح از سوی دیگر ایده‌ها و نظم‌ها دچار چالش شده و مهم‌تر از آن رهبری آمریکا بر این نظم نیز با تردیدهای اساسی روبرو شده است. این همان پاشنه آشیلی است که نظریه‌پردازان و رهبران نظم لیبرال به آن توجه نمی‌کنند. بنابراین از آن‌چه مطرح شد می‌توان نتیجه گرفت که تغییر نظم اقتصادی بعد از کووید-۱۹ هر دو مؤلفه، واقع‌گرایی و لیبرالیسم پارادایم نظام بین‌الملل را تحت تأثیر قرار داد. به گونه‌ای که الگوی تعاملات به معنای الگوی‌های دوستی، دشمنی، رقابت و همکاری بین بازیگران بین‌المللی دگردیس و دگرگون خواهد شد. از این‌رو، نظام بین‌الملل پساکرونا از نظام بین‌الملل موجود و نظم مستقر در آن متفاوت خواهد بود که ماهیت نظم سیاسی و شیوه حکمرانی در آن متفاوت است. به نظر این پژوهش، بحران قدرتمند و جهانی کرونا، با دگرگون ساختن نظام سیاسی و تغییر نظم اقتصاد جهانی، بیش از هر عامل دیگری، در قامت یک متغیر، پیشران، تسریع‌کننده و شتاب‌دهنده، نظم جهانی مستقر را در دستخوش تحول خواهد نمود.

۳. دیدگاه‌های متضاد در مورد جهانی‌شدن اقتصادی

صاحب‌نظران و سیاست‌گذاران نظم جهانی جدید را به طرق مختلف به جهانی «بدون ابرقدرت‌ها»، «جهان G-zero»، «دنیای هیچ‌کس»، «چند پلکس»، «چندقطبی» و... توصیف کرده‌اند. درواقع، اگر بحران مالی جهانی ۲۰۰۸ مقدمه تغییر نظم جهانی باشد، رقابت ایالات متحده و چین و کووید-۱۹ قطعاً سرعت این تغییر را افزایش داده است. کیسینجر حتی اظهار داشت که همه‌گیری کووید-۱۹ برای همیشه نظم جهانی را تغییر خواهد داد (Kissinger, 2020).

جهانی‌شدن اقتصادی از دهه ۱۹۸۰ با سرعت بی‌سابقه‌ای سرعت گرفته است و در چند دهه گذشته تقریباً هر گوشه از جهان را فراگرفته است. درحالی‌که دو بحران بزرگ یعنی بحران مالی آسیایی ۱۹۹۷ و بحران مالی جهانی ۲۰۰۸ دیدگاه فراج جهانی‌گرایی را که جهانی‌سازی پروژه‌ای برگشت‌ناپذیر و هولناک است تصحیح کرده است، نهادگرایان لیبرال هنوز معتقدند که نظم اقتصادی جهانی مبتنی بر لیبرال است،

اصل مبتنی بر قانون و چندجانبه انعطاف‌پذیر و بادوام است (Ikenberry, 2020:133). با این حال، دولت ترامپ با تقویت رویکرد ملی‌گرایانه خود، جنگ‌های تجاری را علیه چین به راه انداخت و بریتانیا اتحادیه اروپا را ترک کرد، قوی‌ترین نوع جهانی‌سازی نهادینه شده که حتی جهان به خود دیده است بسوی مرزهای ملی‌گرایی کشیده و تبدیل به یک هنجار شده است. از همین رو، شی جین پینگ با قرار دادن چین به عنوان حامل مشعل جهانی شدن، حتی اگر رفتار آن در داخل تصویر متفاوتی را ترسیم کند، چین را به عنوان قهرمان نامحتمل جهانی شدن معرفی کرد؛ که به گفته کلاوس شواب بنیانگذار مجمع اقتصادی داووس: «در جهانی که با عدم اطمینان و نوسانات بزرگ مشخص شده است، جامعه بین‌المللی به چین چشم دوخته است.» (Zhao, 2021:236). از این رو، این بخش یک بررسی از دیدگاه‌های موجود ارائه می‌کند و نشان می‌دهد که دیدگاه تاریخی می‌تواند در درک مسیر جهانی‌شدن اقتصادی مفید باشد.

اول اینکه، جهانی‌شدن هنوز هم در آینده نزدیک، دیدگاهی منطقی از جهانی‌شدن اقتصادی دارند. لیبرالیست‌ها استدلال می‌کنند که با وجود درجه خاصی از اختلال در نظم اقتصادی بین‌المللی در طول همه‌گیری، انتظار می‌رود که به‌زودی پس از مهار همه‌گیری به مسیر پیش از بحران بازگردد. زمانی که بازار از شوک ویروس عبور کرد و رکود اقتصادی پایان یافت، جهانی‌شدن اقتصاد ادامه خواهد یافت. مهم‌ترین دلیل این است که هیچ شوک قبلی، از جمله اپیدمی‌هایی مانند شیوع سارس ۲۰۰۲-۲۰۰۴، همه‌گیری آنفولانزای هنگ‌کنگ^۱، آنفولانزای آسیایی^۲ و آنفولانزای اسپانیایی^۳ به اقتصادهای آسیب دیده، آسیب ساختاری وارد نکرده است که اساساً ماهیت نظم اقتصادی بین‌المللی را تغییر دهد (Morgan, 2020). از آنجایی که آمار نشان می‌دهد که بهبود اقتصادی از همه‌گیری‌های قبلی سریع بوده است (V شکل)، بهبود اقتصادی از کووید-۱۹ بار بیشتر شبیه خواهد بود، زیرا فاصله‌گذاری اجتماعی امروزه تفاوت چشمگیری با آن زمان ندارد (Noy, 2020).

همچنین، انترناسیونالیست‌های لیبرال بر این اعتقادند که کووید-۱۹ جهانی‌سازی را از بین نخواهد برد، اما نشان می‌دهد که هیچ‌کس نمی‌تواند به‌تنهایی از پس آن برآید. کووید-۱۹ رهبران سیاسی را بیشتر آگاه می‌کند که همکاری بین‌المللی برای آزمایش انبوه و درمان مؤثر ویروس بسیار مهم است و سپس انتظار می‌رود کشورها برای بهبود تولید و توزیع با یکدیگر همکاری کنند (Furman, 2020).

¹ -H3N2 1968

² -H2N2 1958

³ -H1N1 1918

دوم، برخلاف لیبرالیست‌ها، واقع‌گرایان با توجه به پیامدهای منفی ساختاری این همه‌گیری بر جهانی شدن، به جای جهانی‌شدن، انتظار ملی‌گرایی و منطقه‌گرایی را دارند. آن‌ها امید چندانی به همکاری بین‌المللی مؤثر در (آنا‌رشی زیربنایی) حکمرانی جهانی از یک‌سو ندارند و معتقدند که کووید-۱۹ از سوی دیگر آسیب ساختاری قابل‌توجه و پایداری به اقتصاد جهانی خواهد داشت (Patrick, 2020: 40). به‌عنوان مثال، طبق نظرسنجی اخیر رویترز، تقریباً نیمی از اقتصاددانان انتظار بهبودی U شکل دارند، بیش از هر گزینه دیگری مانند V شکل یا L شکل. پالسون معتقد است که کووید-۱۹ بدترین رکود اقتصادی را از زمان رکود بزرگ ایجاد کرده است و آینده‌ای را پیش‌بینی می‌کند که «متعلق به ملی‌گرایان افراطی» به دلیل «تأکید پکن بر ملی‌گرایی و واشنگتن بر جابه‌جایی زنجیره‌های تأمین و فناوری جداسازی» است. در این سناریو، واقع‌گرایان بحران کووید-۱۹ را یک بحران سیستماتیک و طولانی‌مدت می‌دانند که حتی شدیدتر از بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ است و تا حد زیادی با رکود بزرگ قابل‌مقایسه می‌باشد. اثر منفی ساختاری ویروس و همچنین فقدان هماهنگی و همکاری بین‌المللی به این دور از جهانی‌شدن اقتصادی پایان نخواهد داد. بلکه سایر اشکال ادغام اقتصادی مانند ملی‌گرایی را ترویج خواهد کرد که ملی‌گرایی اقتصادی جایگزین جهانی‌شدن شود (Paulson, 2020: 40). با این حال، دیدگاه این دو جریان غالب خالی از لطف نیست، به‌ویژه تا آنجا که سناریوهای متفاوتی را در مورد چگونگی درک تأثیر بالقوه همه‌گیری کووید-۱۹ بر جهانی‌شدن اقتصادی پیشنهاد می‌کنند و نباید با این دو جریان به یک اندازه محتمل برخورد کرد. به‌طور خاص اینکه بسیار بعید است که همان‌طور خوش‌بینان انتظار دارند، بهبود سریع اقتصاد جهانی و جهانی‌شدن اقتصاد در آینده نزدیک اتفاق بیفتد.

در این شرایط، انتظار می‌رود که همه‌گیری کووید-۱۹ اختلالات مداومی در تجارت جهانی، زنجیره‌های تأمین و جریان سرمایه‌گذاری ایجاد کند. علی‌رغم تحلیل به‌ظاهر قابل‌قبول فوق، باید بپذیریم که در حال حاضر نتیجه‌گیری و پیش‌بینی قطعی در بحبوحه یک رویداد در حال رخ دادن دشوار است، زیرا آینده به‌طور غیرقابل‌انکاری تحت تأثیر عوامل نامشخص بسیاری است. در این مورد، پژوهش سعی بر این دارد تصویر جامع‌تر و واضح‌تری از چگونگی شتاب جهانی‌سازی اقتصادی و از دست دادن آن به نمایان بگذارد. این کمک می‌کند تا تأثیر خاص همه‌گیری کووید-۱۹ بر نظم اقتصادی جهان را بررسی کنیم و دریابیم که کدام سناریو پس‌از آن محتمل‌تر است.

۴. دورنمایی اقتصاد جهانی از بحران ۲۰۰۸ تا شیوع کووید-۱۹

۴-۱ کاوش جهانی شدن، منطقه‌ای شدن و ملی‌گرایی از بحران ۲۰۰۸

بازسازی اقتصادی در ایالات متحده و چین پس از عبور از بحران سال ۲۰۰۸ و شتاب گرفتن از زمان شروع جنگ تجاری و کووید-۱۹ آغاز شده است. با این حال، ارزش آن را دارد که تجدید ساختار اقتصادی را عمیق‌تر بررسی کنیم یا به عبارت دقیق‌تر، اشکال جایگزین تولید و تجارت را در مواجهه با جهانی‌سازی در عقب‌نشینی پس از بحران ۲۰۰۸ بررسی کنیم.

کاهش جریان تجارت جهانی از زمان بحران مالی جهانی ۲۰۰۸ مشهود بوده است. این امر در تجارت کالا، هم از نظر ارزش و هم از نظر حجم و همچنین در رابطه با تجارت خدمات و ادغام زنجیره‌های ارزش جهانی قابل توجه است. حرکت کالا در طول بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ به شدت کاهش یافت، اما انتظار عمومی این بود که تجارت در آنجا با نرخ‌هایی مشابه نرخ‌های قبل از بحران به رشد خود ادامه دهد؛ اما این طور نبوده است. شکل ۱ نشان می‌دهد که ارزش تجارت جهانی از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ به طور متوسط ۲/۷ درصد رشد کرده است، نرخ بسیار کمتر از میانگین رشد ۱۲/۶ درصدی قبل از بحران مالی جهانی^۱. این کاهش در حجم تجارت نیز مشهود است که نرخ رشد حتی منفی شده است (شکل ۲). در همین حال، تجارت جهانی خدمات در سال ۲۰۰۸ سقوط کرد و با وجود بهبود خفیف، به سطح قبل از بحران مالی جهانی بازنگشت.

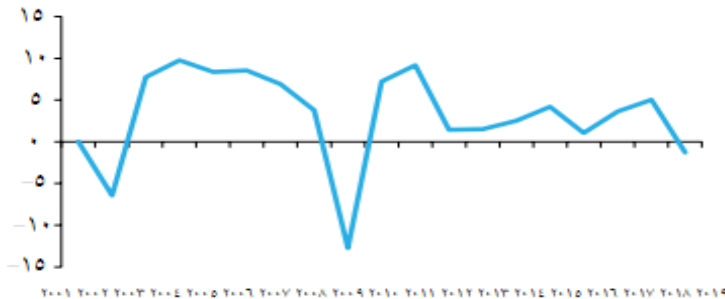
شکل ۱: تولید ناخالص داخلی جهانی و رشد تجارت

(Bruegel: based on UNCTAD)

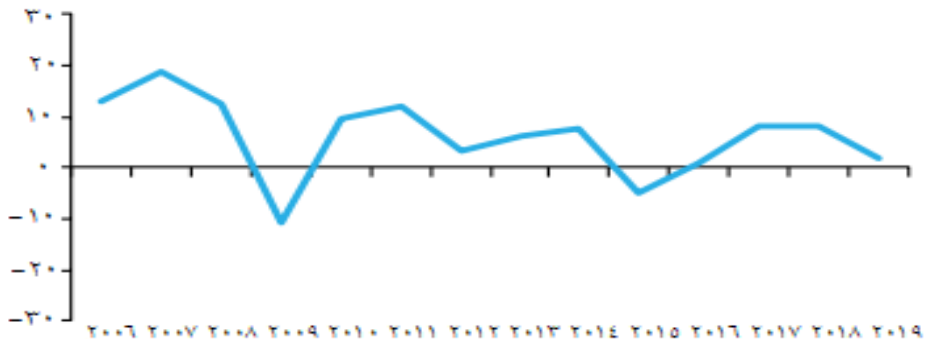
^۱ -GFC

شکل ۲: حجم تجارت جهانی

(Bruegel: based on UNCTAD)

شکل ۳: رشد تجارت جهانی خدمات

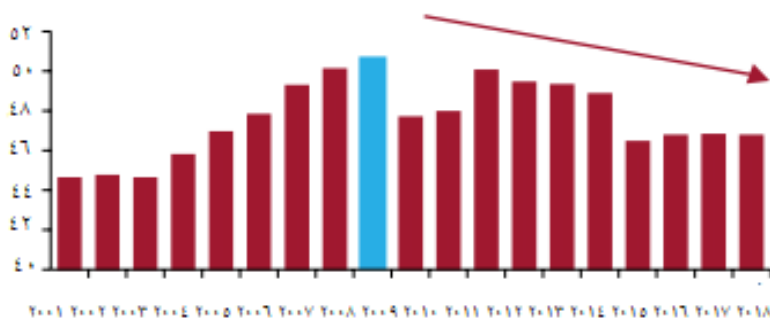
(Bruegel: based on UNCTAD)

همچنین، درجه یکپارچگی زنجیره‌های ارزش جهانی^۱ نیز از زمان بحران مالی جهانی کاهش یافته است. اگر این ادغام با ارزش کالاهای واسطه‌ای که یا برای صادرات مجدد وارد می‌شوند یا برای صادرات مجدد به کشورهای دیگر صادر می‌شوند سنجیده شود، از سال ۲۰۰۸ کاهش خالصی داشته است (شکل ۴). این کاهش برای آلمان، قدرت صادرات اروپا، بسیار مهم‌تر از ایالات متحده و چین بوده است (شکل ۵). اتحادیه اروپا همچنان منطقه جهانی است که بیشترین ادغام در درجه یکپارچگی زنجیره‌های ارزش

^۱ -GVC

جهانی را دارد، اما کاهش مشارکت آن سریع‌تر از سایر مناطق اتفاق می‌افتد و با کاهش سهم اتحادیه اروپا از صادرات تولیدی در سطح جهانی مطابقت دارد.

شکل ۴: مشارکت جهانی در زنجیره ارزش^۱

(Bruegel: based on UNCTAD-Eora, Natixis)

شکل ۵: مشارکت زنجیره‌های ارزش جهانی، اقتصادهای جهانی

(Bruegel: based on UNCTAD-Eora, Natixis)

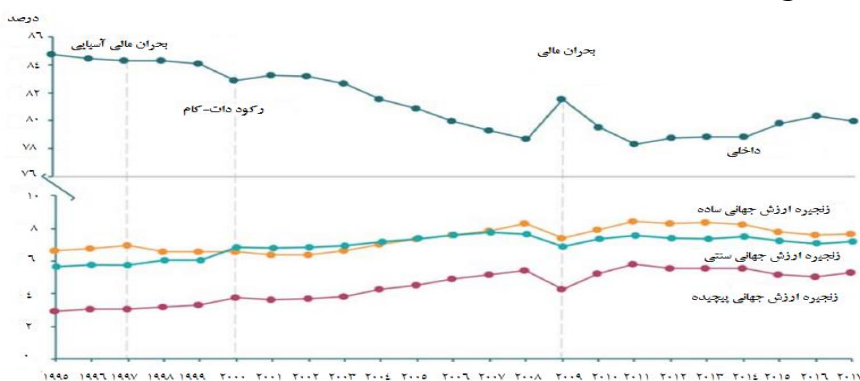
^۱ - وجه: داده‌های تخمینی برای ۲۰۱۶-۲۰۱۸. مشارکت زنجیره‌های ارزش جهانی به‌عنوان مجموع واردات واسطه‌ها و صادرات واسطه‌ها تعریف می‌شود که سپس در صادرات کشورهای واردکننده به‌عنوان سهمی از کل صادرات استفاده می‌شود.

بر این اساس، برای بررسی فعالیت‌های تولیدی باید انواع مختلف فعالیت‌های تولیدی را تشخیص دهیم. نوع اول، صرفاً داخلی یا ملی، ارزش افزوده تولید می‌شود و محصول نهایی بدون دخالت در تجارت بین‌المللی در داخل مصرف می‌شود. نوع دوم، تجارت بین‌المللی سنتی، ارزش افزوده‌ای است که در داخل تولید می‌شود و محصول نهایی برای مصرف بین‌المللی صادر می‌شود، مانند پارچه‌های چین درازای سویای آمریکا. نوع سوم و چهارم شامل تجارت میانی و تولید فرامرزی است. سومین نوع زنجیره ارزش جهانی است که محصول میانی یک‌بار برای تولید خارجی از مرز عبور می‌کند، مانند فولاد چین که برای ساختمان آمریکا تولید می‌شود. چهارمین نوع پیچیده‌ای از زنجیره ارزش جهانی است اگر محصول میانی حداقل دو بار از مرزها عبور کند تا صادرات نهایی را برای کشورهای دیگر، مانند خطوط تولید آیفون، تولید کند (World Bank Group, 2019).

پس از بررسی، شکل ۶ نشان می‌دهد که چگونه چهار نوع فعالیت تولیدی از سال ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۷ تکامل یافته است. چند الگو قابل توجه هستند. اولاً، اهمیت نسبی فعالیت‌های تولید داخلی قبل از سال ۲۰۰۸ در حال کاهش بود، درحالی‌که سهام زنجیره ارزش جهانی سنتی، ساده و پیچیده عموماً در حال افزایش بود. علاوه بر این، نشان می‌دهد که جهانی‌سازی اقتصادی تا حد زیادی توسط فعالیت‌های پیچیده زنجیره ارزش جهانی هدایت می‌شود که سهم آن نسبت به سنتی و زنجیره ارزش جهانی ساده افزایش سریع‌تری را تجربه کرده است. دوماً، پس از کاهش شکل تجارت بین‌الملل در سال ۲۰۰۹، هر سه فعالیت زنجیره ارزش جهانی دو سال طول کشید تا به سطح قبل از بحران بازگردند که با بازیابی U شکل اقتصاد جهانی طنین‌انداز شد. سوماً، اهمیت نسبی فعالیت‌های تولید داخلی پس از سال ۲۰۱۱ در حال افزایش بود، درحالی‌که زنجیره ارزش جهانی‌های سنتی، ساده و پیچیده به‌طور کلی رو به کاهش بود. این کاهش شدیدترین کاهش برای فعالیت‌های پیچیده زنجیره ارزش جهانی بود و این یک بار دیگر با تحلیل فوق‌الذکر ما مطابقت دارد که بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ نقطه عطفی بود و جهانی‌شدن متعاقباً کند شد. علاوه بر این، اگر آخرین داده‌ها (از سال ۲۰۱۷) را با دقت بیشتری بررسی کنیم و سه فعالیت زنجیره ارزش جهانی را از طریق تجزیه و تحلیل شبکه تجسم کنیم، می‌توانیم برخی از ویژگی‌های ساختاری شبکه‌های تولید بین‌المللی را پیدا کنیم. اول، همان‌طور که در بالا سمت چپ شکل ۷ نشان داده شده است، سه مرکز شبکه‌های تجاری سنتی آلمان، چین و ایالات متحده هستند که پیوندهای مهمی با یکدیگر دارند. دوم، برای شبکه‌های تجاری ساده و پیچیده زنجیره ارزش جهانی، دیگر نمی‌توانیم ارتباط مستقیم مهمی بین هر دو هاب پیدا کنیم (Li, Meng & Wang, 2019). سمت راست بالای شکل

۶ نشان می‌دهد که فعالیت‌های ساده زنجیره ارزش جهانی تا حد زیادی، به‌جز پیوند غیرمستقیم ایالات متحده و آلمان از طریق هلند در هر یک از سه منطقه متمرکز است؛ و فعالیت‌های زنجیره ارزش جهانی پیچیده بیشتر در میان شرکای تجاری منطقه‌ای متمرکز است.

شکل ۶: چهار نوع فعالیت تولیدی به‌عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی جهانی، ۱۹۹۵-۲۰۱۷.

(Li, Meng & Wang, 2019).

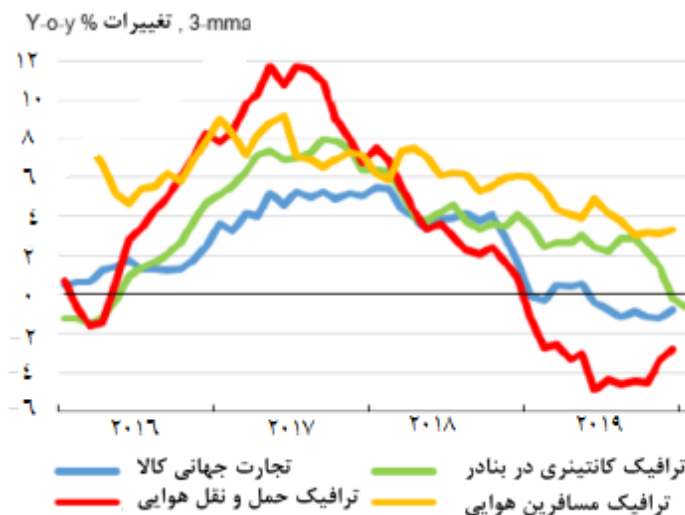
بنابراین، می‌توان نتیجه‌گیری داشت که جهانی‌شدن در حال عقب‌نشینی است و ملی‌گرایی و منطقه‌ای‌شدن خلأ را پر می‌کند که شیوع کووید-۱۹ این همه‌گیری کووید-۱۹ اساساً تجارت را تغییر می‌دهد و روند به سمت کوتاه کردن زنجیره‌های تأمین جهانی را تسریع می‌کند.

به‌طور خلاصه، نتایج تجربی تأیید می‌کند که درحالی‌که جهانی‌شدن اقتصادی به‌کندی ادامه می‌دهد، اهمیت نسبی فعالیت‌های تولید داخلی و منطقه‌ای در دهه گذشته رو به افزایش بوده است. هم جنگ تعرفه‌های آمریکا و چین و هم همه‌گیری کووید-۱۹ خطرات تکیه‌بر یک کشور برای نهاده‌های مورد نیاز یا محصولات نهایی را آشکار کرده است که این موضوع اهمیت فزاینده‌ای را برای دولت‌ها برای منطقه‌ای کردن یا ملی‌گرایی زنجیره‌های تأمین و شرکت‌ها برای تنوع بخشیدن به تجارت خود در مواجهه با عدم اطمینان تجارت جهانی دارد. از این‌رو، رقابت ایالات متحده و چین و کووید-۱۹ به جهانی‌شدن اقتصادی پایان نخواهد داد، بلکه سایر اشکال فعالیت‌های تولیدی مانند منطقه‌ای کردن و ملی‌گرایی را ترویج خواهند کرد.

۲-۴ واکاوی جهانی شدن در همه‌گیری کووید-۱۹

پارادوکس جهانی شدن بر اساس تعداد فزاینده اختلافات تجاری و واکنش دولت‌ها با بحران شدید از جمله کووید-۱۹ آشکارتر شده است. این امر شوک منفی در بسیاری کشورهای جهان را در پی داشته است که رشد اقتصادی جهان در سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۱ ضربه قابل توجهی زده است. در واقع، در سه ماهه آخر سال ۲۰۱۹ و به‌طور کلی در سال ۲۰۱۹ حجم تجارت کالا کاهش یافت که از سال ۲۰۰۹ تاکنون بی‌سابقه بود (شکل ۶). ترافیک کانتینری در بندرها و ترافیک حمل‌ونقل هوایی نیز قبل از شیوع ویروس کرونا کاهش یافته بود و کاهش بیشتر در ۲۰۱۹ نیز محتمل به نظر رسید.

شکل ۷: تجارت جهانی ضعیف می‌ماند و بی‌وقفه از تنش‌های تجاری ضربه می‌خورد

منبع: CPB؛ IATA؛ Index Throughput Container ISL/RWI؛ و محاسبات OECD با استفاده از مدل اقتصاد

کلان جهانی NiGEM

جوزف نای پیامد نظم ساز اشاعه پسا کووید-۱۹ را در بدتر شدن روابط چین و آمریکا و تشدید رقابت‌های اقتصادی خلاصه کرده است. به نظر نای تشدید جنگ تجاری دوجانبه حجم گسترده‌ای از جهانی شدن را تحت تأثیر خواهد داد (Nye, 2020). اختلافات آمریکا و چین در روند جهانی شدن به‌وضوح از سال ۲۰۱۹ شتاب گرفته است و به سقوط در جریان تجاری در اوج همه‌گیری کووید-۱۹ ختم شده است (شکل ۸). یکی از دلایل کاهش تجارت قبل از همه‌گیری، جنگ تجاری ایالات متحده و چین و در نتیجه کاهش جریان تجاری بین آن‌ها پس از یک سری اقدامات حمایتی تلافی جویانه بود

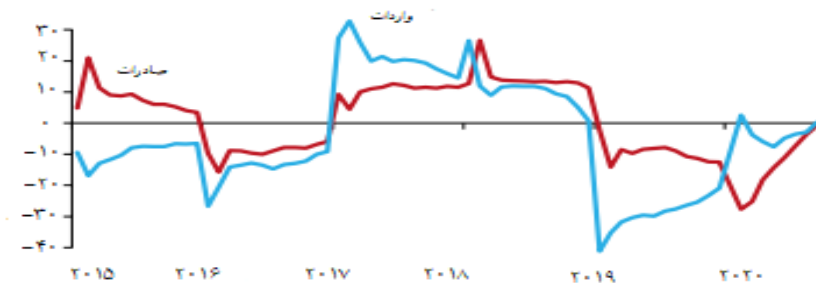
(شکل ۸). درحالی که همه گیری یک رویداد استثنایی است و تأثیر فوری سقوط تولید و تقاضا از قرنطینه ها باید موقتی باشد و بهبودی در حال انجام است، هیچ انتظاری برای افزایش سریع جریان تجاری وجود ندارد. اقتصادها در آینده قابل پیش بینی کمتر از پتانسیل رشد خواهند کرد که این امر باعث کاهش تقاضای خارجی در سطح جهانی خواهد شد. علاوه بر این، تغییر در زنجیره های تأمین به دلیل اینکه شرکت ها تولید را دوباره به کشور مبدأ می آورند تا آسیب پذیری های درک شده از نهاده های خارجی را کاهش دهند، می تواند بر حجم تجارت جهانی نیز برای همیشه تأثیر بگذارد.

شکل ۸: تجارت و صادرات جهانی

(Bruegel: based on Natixis and OECD)

شکل ۹: تجارت کالای چین با آمریکا

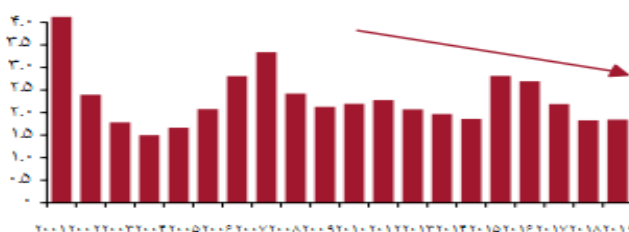
(Bruegel: based on Natixis and OECD)

به این ترتیب، کاهش روند جهانی شدن بیشتر برای تجارت و زنجیره های ارزش جهانی که از زمان بحران مالی جهانی در حال کاهش و تکه تکه شدن بوده اند، قابل توجه است. از سوی دیگر، نشانه های اولیه از جهانی زدایی مالی با شیوع کووید-۱۹ وجود دارد. این امر با توجه به اینکه رویارویی بین ایالات متحده

و چین با افزایش تعداد درگیری‌ها در بخش مالی از تجارت فراتر رفته است، بیشتر قابل توجه است. در این بخش، روندهای جهانی‌شدن را از طریق جریان سرمایه‌گذاری مستقیم و غیرمستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری پورتفولیو و وام‌های فرامرزی بررسی می‌کنیم.

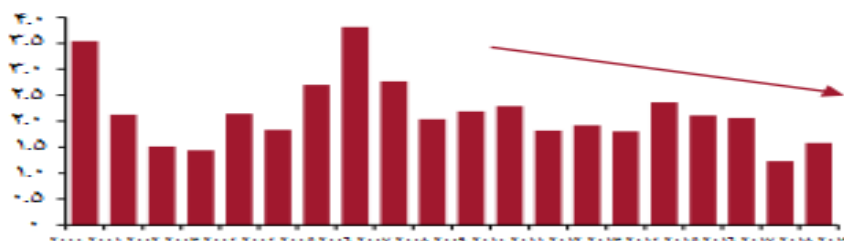
کاهش جریان سرمایه برون‌مرزی به‌ویژه در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، پایدارترین و احتمالاً مولدترین نوع جریان سرمایه مشهود است. هر دو جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (شکل ۱۰) و غیرمستقیم خارجی (شکل ۱۱) به‌عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی اسمی جهانی از زمان بحران مالی جهانی در حال کاهش بوده است. این امر به‌ویژه در مورد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی که از ۲/۷ درصد در سال ۲۰۰۸ به ۱/۲ درصد در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته است، صادق است. درحالی‌که در سال ۲۰۱۹ بهبود قابل توجهی در سرمایه‌گذاری خارجی مشاهده شد، داده‌های اولیه برای سال ۲۰۲۰ حاکی از سقوط در ادغام‌ها و تملک‌ها است که احتمالاً برای جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی منفی است (García & Tan, 2020: 13). به‌سختی می‌توان فهمید که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌دلیل کمبود تقاضا، یا به‌دلیل محدودیت‌هایی که کار را برای سرمایه‌گذاران دشوارتر می‌کند، دیگر رشد نمی‌کند. در هر صورت، تفاوت در بازده سرمایه‌گذاری در میان کشورهای دریافت‌کننده به حدی است که سطوح بسیار کاهش‌یافته سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در حال حاضر می‌تواند به‌عنوان نشانه‌ای حیاتی از تکه‌تکه شدن بازارهای سرمایه جهانی تلقی شود.

شکل ۱۰: جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان

(Bruegel: based on Natixis and OECD)

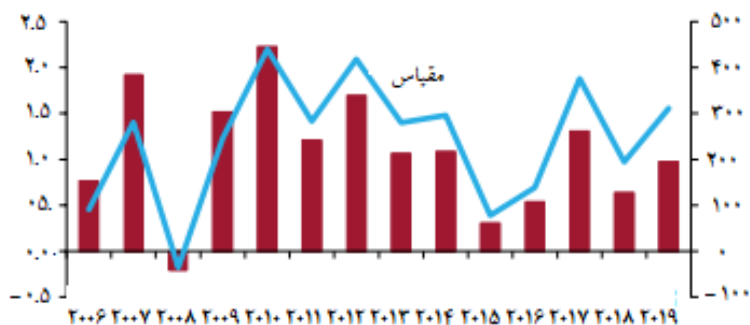
شکل ۱۱: جریان سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی در جهان

(Bruegel: based on Natixis and OECD)

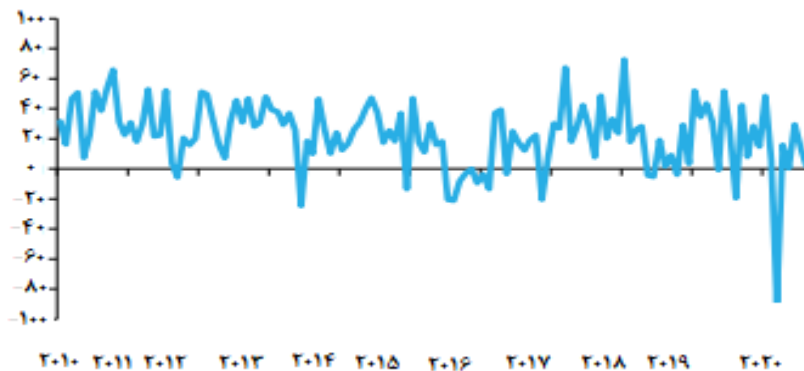
در نمودار بالا روند کمتری نسبت به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیز برای جریان‌های پورتفولیو قابل مشاهده است. جریان پورتفولیو به بازارهای نوظهور نیز از زمان بحران حاکمیت اروپا در سال ۲۰۱۰ در سطح جهانی کاهش یافته است (شکل ۱۲). بازگشت مجدد جریان‌های ورودی سبد پس از کووید-۱۹ نسبت به بحران مالی جهانی ملایم‌تر بوده است (شکل ۱۲). در مجموع، هنوز صحبت از جهانی‌زدایی مالی برای جریان‌های پورتفولیو دشوار است، اگرچه بررسی مورد خاص چین و ایالات متحده جالب است.

شکل ۱۲: کل جریان‌های پورتفولیو در بازارهای نوظهور، سهم تولید ناخالص داخلی

(Bruegel: based on Natixis and OECD)

شکل ۱۳: کل جریان های پورتفولیو در بازارهای نوظهور

(García & Tan, 2020)

درواقع، کاهش در جریان پورتفولیو دوجانبه بین ایالات متحده و چین، حداقل از نظر نگهداری دارایی های ایمن، بیشتر از بازارهای نوظهور قابل توجه بوده است. ایالات متحده و چین به آرامی اما به طور پیوسته دارایی های مالی یکدیگر را کاهش داده اند. فراتر از اعداد، شواهدی از تلاش های دولت برای جدایی بیشتر وجود دارد. این واقعیت نشان دهنده آن است که آثار بروز بحران اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا تبعات سنگینی بر اقتصاد جهانی داشته است. همچنین، بررسی حجم تجارت خارجی چین طی دومایه ژانویه و فوریه ۲۰۲۰ نشان می دهد صادرات چین در دومایه سال جاری میلادی به ۲۹۲ میلیارد و ۴۴۸ میلیون دلار رسیده که این میزان نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۱۹ حکایت از کاهش ۱۷/۲ درصدی دارد. طی این مدت واردات چین نیز با کاهش چهاردرصدی نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۱۹ به ۲۹۹ میلیارد و ۵۴۴ میلیون دلار رسیده است. در مجموع حجم تجارت خارجی چین طی دومایه سال جاری به حدود ۵۹۲ میلیارد دلار رسیده که کاهش ۱۱ درصدی را نشان می دهد (Mahmoudi-Kia, 2021: 13). بر اساس اطلاعات منتشره از سوی دفتر تجزیه و تحلیل اقتصادی ایالات متحده، بررسی حجم تجارت خارجی آمریکا طی ماهه ژانویه ۲۰۲۰ نشان می دهد حجم صادرات این کشور طی دومایه سال جاری میلادی حدود ۲۰۸/۶ میلیارد دلار است که نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۱۹ کاهش ۰/۴ درصدی داشته است. طی این مدت واردات آمریکا نیز ۲۵۳/۹ میلیارد دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۱۹ کاهش ۱/۶ درصدی را نشان می دهد (Mahmoudi-Kia, 2021: 13). در مجموع در خصوص نتیجه

تأثیر کرونا بر رقابت اقتصادی چین و آمریکا، هرچند متغیرهایی چون حجم بدهی‌ها، کاهش تولید ناخالص داخلی، کاهش حجم تجارت خارجی، کاهش شدید سهم گردشگری در اقتصادهای ملی هر دو بازیگر، تعمیق رکود حاکم بر بازار، کاهش قیمت‌های حامل‌های انرژی به‌ویژه نفت و ... تأثیرات مخربی بر جهانی‌شدن در نظام بین‌الملل بر جای گذاشته است.

بنابراین، پس از دهه‌ها جهانی‌شدن فزاینده در هر جنبه، از تجارت که با نقش فزاینده زنجیره‌های ارزش گرفته تا فناوری، جابجایی افراد و سرمایه‌گذاری پیش رفته است، به نظر می‌رسد که روند به سمت جهانی‌زدایی یا حداقل جهانی‌سازی کندتر تغییر کرده است. به نظر می‌رسد که حداقل برای تجارت، زنجیره‌های ارزش جهانی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از سال ۲۰۰۸ آغاز شده است. کاهش تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سطح جهانی اخیراً به دلیل رقابت استراتژیک بین ایالات متحده و چین ایجاد شده است که آن‌ها را به جدا شدن از یکدیگر نه تنها از نظر تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، بلکه به‌ویژه در فناوری سوق می‌دهد، کووید-۱۹ دومین عامل بسیار مهمی است که باعث جهانی‌زدایی می‌شود. فراتر از تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، جابجایی مردم قربانی آشکار کووید-۱۹ بوده است.

۵. نظم جهانی پساکووید-۱۹؛ دوگانه ایالات متحده آمریکا و چین

بحران کووید-۱۹ به‌طور گسترده به‌عنوان نقطه عطفی در تاریخ جهان شناخته می‌شود که باعث بازنگری اساسی در هنجارهای اجتماعی و تسریع تعدادی از روندهای ژئوپلیتیکی از قبل موجود شده است. وقتی صحبت از جهانی‌سازی و چندجانبه گرایی، دو ویژگی تعیین‌کننده نظم بین‌المللی کنونی به میان می‌آید، همه‌گیری از یک‌سو حرکت به سمت ملی‌گرایی را تسریع کرده و از سوی دیگر به‌وضوح کاستی‌های یک سیستم چندجانبه نابرابر را آشکار کرده است (Paviotti, 2021: 2). از این رو، جهان پساکرونا ضمن نزدیک‌تر ساختن قدرت کارآمدی مدیریت شرقی به مدیریت غربی بحران‌های بیولوژیکی، به افزایش سرعت انتقال قدرت و نزدیک‌تر شدن رقبای آمریکا در بعد کنترل چالش‌های پیش رو منجر خواهد شد. ضعف‌های درون ساختاری آمریکا و اتحادیه اروپا در مدیریت اپیدمی‌های جهانی تابلوی نظم جهانی پساکرونا را به شکل واضح‌تری به تصویر کشیده است.

به باور بسیاری از محققان روابط بین‌الملل، جهان پساکرونا جهانی با تشدید رقابت‌های ملی‌گرایانه بر سر احیای توان اقتصادی و نفوذ سیاسی خواهد بود. آنچه در دوره گذار از نظم موجود جهانی به شکل برجسته‌ای به چشم آمده است ضعف‌های ساختاری قدرت‌های غربی در برابر اپیدمی مذکور و تقویت

مدیریت شرقی در برابر مدیریت غربی چالش‌های موجود جهانی است. مدیریت بحران‌های بهداشتی یکی از امتیازات تمدن غربی در دوره هژمونی آمریکا بود که با ظهور قدرت‌های شرقی و تضعیف توانایی‌های ساختاری قدرت‌های غربی با چالش روبه‌رو شده است (Khushkar, 2019).

در این راستا، برخی تحلیلگران از تغییر مراکز قدرت و نقش‌آفرینی بیشتر شرق به‌ویژه چین در شکل‌دهی به نظم جهانی سخن می‌گویند. در واقع کووید ۱۹ باعث می‌شود تا محوریت واشنگتن در فرایندهای جهانی تضعیف شود و در این روند پکن نقشی برجسته‌تر ایفا کند. چین تا به حال در گسترش قدرت اقتصادی موفق بود و خود را به رتبه دوم اقتصاد جهانی رساند و به نظر می‌رسد در آینده نزدیک ایالات متحده را هم‌پشت سر بگذارد. سرریز قدرت اقتصادی چین به‌طور قطع به حوزه‌های سیاسی و بین‌المللی تسری خواهد یافت. موسسه «پیو» به‌تازگی در نظرسنجی خود به این نتیجه دست‌یافت که حتی بیشتر مردم آمریکا انتظار دارند نفوذ و نقش چین در نظم پس از کرونا افزایش یابد (Mordecai, 2020). اقداماتی که چین برای مقابله با ویروس در پیش گرفت، این کشور را قادر ساخت شیوع بیماری را به سرعت تحت کنترل دریاورد. این نمایش موفق در کنار حرکت جهانی پکن برای کمک به کشورهای درگیر بیماری و ارائه خدمات به آن‌ها موجب جایگاهی ویژه برای این کشور شده است. اگرچه غرب به‌ویژه مقام‌های کاخ سفید تلاش دارند چین را مقصر بحران همه‌گیری کرونا جلوه دهند اما این کشور با نمایش توانایی‌هایش، خود را در سطح یک رهبر جهانی نشان داد. این موقعیت ویژه به علت ناتوانی کاخ سفید در انجام واکنش درست و مدیریت‌شده به بیماری، موقعیتی منحصر به فرد را برای پکن و دیدگاه‌های جهانی آن ایجاد نمود.

در واقع، دولت چین نه تنها در ایجاد یک اقتصاد قدرتمند، بلکه در سرکوب گسترش کووید ۱۹ موفق شد و برتری نظام اقتدارگرایی چین را بر دموکراسی غربی در بسیج مؤثر منابع گسترده و تمایل به انجام فداکاری‌های سخت اما ضروری در زمان بحران نشان داد. گفته می‌شود که رهبری متحد چین با ایجاد اطاعت جمعی، نظم و احترام به زندگی، هماهنگی قابل توجهی در تخصیص منابع، ادغام پرسنل و اجرای اقدامات انجام داده است. سرمقاله گلوبال تایمز، با توجه به بی‌کفایتی جدی ایالات متحده، پیشنهاد کرد که «به‌عنوان یک دموکراسی معمولی غربی، ظاهراً ایالات متحده به‌عنوان یک دموکراسی غربی، خلأ بزرگی در درک اولیه کووید-۱۹ داشت» (WHO should probe US' virus misconduct, 2020). ایالات متحده قبلاً به دلیل جذابیت ارزش‌هایش و اثربخشی نهادهای آن شناخته می‌شد؛ اما جذابیت‌ها با بدترین عملکرد آن در مواجهه با کووید-۱۹ خدشه‌دار شد و این امر آمریکا روبه‌زوال و مدل متزلزل آن را تأیید کرد.

این بیماری همه گیر آمریکا را از مرکز صحنه جهانی به حاشیه رانده است. در گذشته، مردم اقتصاد، نظام سیاسی، عقاید و فرهنگ عامه ایالات متحده را معیار جهانی می دانستند. از طریق این بیماری همه گیر، جهان درک روشن تری از وضعیت واقعی در آمریکا دارد. ایالات متحده دیگر الگویی برای آینده جهان نیست» (Wang, 2020). براین اساس، برخی از ناظران آگاه معتقدند تفاوتی نیست که یک دولت دموکراتیک باشد یا اقتدارگرا آنچه مهم بود، حکومت بود و نظم جهانی لیبرال دچار بحران شده و جهان آینده کمتر رنگ و بوی لیبرال خواهد داشت. این تحلیل ها، طیف وسیعی از تهدیدات فراروی نظم پساکروناوی، از قدرت های تجدیدنظرطلب، تهاجمی تا بی ثباتی منطقه ای، ملی گرایی، چالش های حکمرانی، تغییر موازنه قدرت و قدرتیابی چین که با برنده شدن در نبرد چرخشی علیه کووید-۱۹، توانایی حاکمیت برجسته خود را به عنوان یک قدرت بزرگ نشان داد (Khodakhah Azar et al., 2022: 251). استدلال پژوهش با توجه به مطالبی که تا به حال شرح آن رفت این است که نمی توان این موارد را چالشی برای بنیان های محوری نظم لیبرال معاصر، به خودی خود، دانست. به طور خاص این موارد چالشی برای «روایت و رهبری آمریکایی از نظم لیبرال» است.

برخی از کشورهای غربی نیز از چین برای تقویت نقش دولت در اقتصاد الگوبرداری کردند. پس از اینکه کووید-۱۹ باعث اختلالات عمده در زنجیره های تأمین جهانی شد، ایالات متحده و برخی از دولت های اروپایی نقش دولت را برای بازسازی یک اقتصاد ملی به جای اقتصاد جهانی افزایش دادند و در محصولات تولیدی خود بدون توجه به هزینه و عقلانیت، افزونگی ایجاد کردند و زنجیره تولید جهانی را مختل کردند... برای ایالات متحده آمریکا و کشورهای اروپایی ریاکارانه است که چین را سرزنش کنند، زمانی که از چین در پاسخ به تأثیر ویروس ویرانگر الگوبرداری کردند (Suisheng, 2021:234).

بنابراین، رویکرد ملی گرایی دوباره محبوبیت پیدا کرد زیرا جهانی سازی لیبرال که فرصت های زیادی برای رشد اقتصادی ایجاد کرد، جهان را نیز آسیب پذیر کرد چونکه ارتباط رو به رشد جهانی به این معنی بود که وقتی همه چیز در یک مکان بد پیش می رفت، آن مشکل می توانست دورتر، سریع تر، عمیق تر و ارزان تر از همیشه منتقل شود. پس از شیوع ویروس کرونا در ووهان که به سرعت از مرزها عبور کرد و دولت های ملی بسیار کمتر قادر به مهار ویروس بودند. زندگی و معیشت از بین رفت، اما دولت یا توان کمک به آن ها را نداشت یا برایشان مهم نبود که چه اتفاقی برای آن ها افتاده است. از این رو، نارضایتی از جهانی شدن لیبرال در حال افزایش است و فرصت هایی را برای جهانی از دولت های ملی گرا به عنوان جایگزین ایجاد می کند.

نتیجه‌گیری

بحران کرونا، سرآغاز تحول سیاسی و اقتصادی در جهان بوده است. با توجه به شرایط جاری و کنش‌های دولت‌ها در قبال یکدیگر و تمرکز آن‌ها بر سیاست داخلی و اولویت‌دهی به ملی‌گرایی، نظم لیبرالی مورد پرسش قرار گرفته است و در جهان پساکرونا، بازگشت نظم جهانی به دولت‌گرایی و ملی‌گرایی یک امکان قابل‌تصور پنداشته می‌شود. همچنین، از آنجایی که جریان غالب واقع‌گرایی و لیبرالیسم به‌سختی می‌توانند در مورد اینکه نظم اقتصادی جهانی پس از کووید-۱۹ چگونه خواهد بود؛ و به اجماع برسند. این پژوهش مسیر جهانی‌شدن اقتصادی در هزاره جدید را بعد از بحران ۲۰۰۸ با در نظر گرفتن تأثیر خاص همه‌گیری کووید-۱۹ در این روند بررسی کرده است؛ که بر تداوم و تغییرات در چرخه جهانی‌شدن تأکید می‌کند. دیدگاه بلندمدت در تشخیص الگوهای مهم و قرار دادن تأثیر خاص یک بحران در روند کلی‌تر مفید است تا بتوانیم درک بهتری از نظم اقتصادی جهانی پس از کووید-۱۹ داشته باشیم. این مقاله استدلال کرده است که اقتصاد جهانی پس از بحران ۲۰۰۸ بهبودی U شکل را تجربه کرده است و برخی تغییرات اساسی در ماهیت جهانی‌شدن اقتصادی در دهه گذشته رخ داده است. آهسته‌سازی برای توصیف عادی جدید جهانی‌شدن اقتصادی کاملاً دقیق است و یکی از عوامل مهم اما نه انحصاری برای توضیح این تغییر، روابط اقتصادی در حال تحول ایالات متحده و چین از همزیستی به سمت رقابتی فزاینده است. مهم‌تر از آن، این مقاله با بررسی اشکال مختلف فعالیت‌های تولیدی و تجاری در دهه گذشته نشان داده که ملی‌گرایی و منطقه‌ای‌شدن خلأ جهانی‌سازی اقتصادی را در دهه گذشته پر کرده است؛ و ما در حال پذیرفتن جهان چندقطبی در حال ظهور هستیم که حداقل توسط سه منطقه بزرگ تحت سلطه است: آمریکای شمالی، اروپا؛ و آسیای چین محور. مقاله این نکته را تأیید می‌کند و پیشنهاد می‌کند که جنگ تعرفه‌ای ایالات متحده و چین و همه‌گیری کووید-۱۹ آغاز نیست، بلکه شتاب‌دهنده یا کاتالیزور این روند عمومی‌تر است. این مقاله مطالعه دقیق‌تری از جهانی‌شدن اقتصادی در دو دهه اخیر ارائه می‌دهد و چشم‌اندازی برای درک تأثیر جنگ تعرفه‌ای ایالات متحده و چین و همه‌گیری کووید-۱۹ بر نظم اقتصادی جهان ارائه می‌دهد. اولاً، اگرچه دیدگاه سازه‌انگاری در مورد اقتصاد جهانی U شکل و کند شدن آن محتمل‌تر به نظر می‌رسد، اما هم رقابت آمریکا و چین و هم همه‌گیری کووید-۱۹ همچنان ادامه دارد، تنها قطعیت این است که هیچ‌چیز برای نظم اقتصادی جهانی پس از کووید-۱۹ قطعی نیست. دوم، شایان ذکر است که نه رقابت آمریکا چین و نه بیماری کووید-۱۹ تنها علت تحولات جهانی تولید و تجارت در آینده را تشکیل نمی‌دهد. اگرچه برخی نتایج تجربی آشکار کرده‌اند که جهانی‌سازی

اقتصادی کند شده و ملی‌گرایی خلأ را پر می‌کند، دیگر نیروهایی که منطقه‌گرایی را هدایت می‌کنند شامل فناوری‌های جدید، تغییر الگوهای مصرف جهانی می‌باشد. احتمالاً تحلیل‌های بخشی و پویا از تغییر شکل زنجیره ارزش در آینده نزدیک بسیار مهم هستند. درنهایت، اگر بخواهیم به‌طور خاص‌تر بررسی کنیم که چگونه منطقه‌ای شدن طی چند سال گذشته تکامل یافته است، باید شبکه‌های مختلف تولید زنجیره ارزش را به سه نوع تولید زنجیره ارزش داخلی تولید زنجیره ارزش منطقه‌ای و تولید زنجیره ارزش جهانی تفکیک کنیم. به‌طورکلی، هرچه تولید زنجیره ارزش منطقه‌ای باشد، درجه یکپارچگی اقتصادی منطقه‌ای بالاتر است، درحالی‌که هر چه تولید زنجیره ارزش جهانی بیشتر باشد، درجه یکپارچگی اقتصادی با اقتصاد جهانی بالاتر است. سپس می‌توانیم با اندازه‌گیری و مقایسه سهم زنجیره ارزش داخلی، تولید زنجیره ارزش منطقه‌ای و تولید زنجیره ارزش جهانی بر اساس پایگاه داده ورودی جهانی، اهمیت نسبی ملی‌گرایی را با دقت بیشتری محاسبه کنیم.

Resources

- Andersson, Johanna, Achim Berg, Saskia Hedrich, & Karl-Hendrik, Magnus (2018). *Is apparel manufacturing coming home? Nearshoring, automation, and sustainability – Establishing a demand-focused apparel value chain*. McKinsey & Company”, (observed:2021/10/11), Retrieved from <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights/is-apparel-manufacturing-coming-home>.
- Apuzzo M, Kirkpatrick D (2020). *Covid-19 changed how the world does science together*. New York Times 1 April. <https://www.nytimes.com/2020/04/01/world/europe/coronavirus-science-research-cooperation.html?>
- Basrur, Rajesh & Kliem, Frederick (2021). *Covid-19 and international cooperation: IR paradigms at odds, Public health information*. Published doi: 10.1007/s43545-020-00006-4.
- Chodor T (2020). *Missing in action: The G20 in the Covid crisis*. Interpreter. (observed:2021/10/06),. <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/missing-action-g20-covid-crisis>.
- Furman, Jernej. (2020). *Coronavirus hasn't killed globalisation – It proves why we need it*. The Conversation, (observed: 2021/09/11), Retrieved from <https://theconversation.com/-why-we-need-it-135077>.
- García-Herrero, A. and J. Tan. (2020). *Deglobalisation in the context of United States-China Decoupling*. Policy Contribution N*21, Bruegel.
- Ghorbani Sheikh Nashin, Arslan and Ahmadinejad, Hamid (2022). *The post-corona philosophical system from the perspective of realism, liberalism and critical theory*;

Condemned, Platform and Harriet scenarios. Journal of Philosophical Research, Volume 16, Number 39, Fall, pp. 678-695. [In Persian]

Ikenberry, John. (2020). *The next liberal order: The age of contagion demands more internationalism, not less.* Foreign Affairs, 99 (4): 133–142.

J.P. Morgan. (2020). *What will the recovery look like from the COVID-19 recession?.* (Observed: 2021/10/14), Retrieved from <https://www.jpmorgan.com/global/research/2020-covid19-recession-recovery>.

James K. Jackson. (2021). *Global Economic Effects of COVID-19.* Congressional Research Service, at: <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>.

Joseph S. Nye. (2020). *Post-Pandemic Geopolitics.* project syndicate. available At: <https://www.project-syndicate.org/commentary/five-scenarios-for-international-order-in-2030-by-joseph-s-nye-2020-10>.

Khalifa A. F. (2021). *Realism and International Relations: Evaluating the Brought Back of Political Realism During the Corona virus,* Sultan Qaboos University: College of Economics and Political Sciences.

Khodakhah Azar, Samia and Mousavi Shafaei, Massoud, Tajik, Mohammad Reza, Islami, Mohsen (2022). *"The Genealogy of the Liberal World Order: Exploring the Trajectories of Power."* World Politics Quarterly, World Politics, Volume 11, Issue 4, 42, pp. 221-258. [In Persian]

Khoshkar, Amir (2019). *Metaanalysis of the capacity to regulate the global epidemic of Corona disease.* Strategic Research Institute, extraction date: 22/06/2022. <https://csr.ir/fa/news/869>. [In Persian]

Kissinger, Henry A. (2020). *The coronavirus pandemic will forever alter the world order.* The Wall Street Journal, (observed:2021/11/11), Retrieved from <https://www.wsj.com/articles/the-coronavirus-pandemic-will-foreveralter-the-world-order-11585953005>.

Mahmoudi Kia, Mahmoud. (1400). *The Post-Industrial World; Social China or the continuation of America-centricity in international relations.* Shahreza Political and International Research Quarterly, No. 48, Fall, pp. 71-91. [In Persian]

Menti, Hossein. (2019). *Investigating the effects of the Covid-19 virus on the global economy.* Social Impact Assessment Quarterly, Volume 1, Number 2, pp. 163-181. [In Persian]

Mordecai, Mara (2020). *How Americans envision a post-pandemic world order.* available at: <https://pewrsr.ch/2XpVYFX>.

Niakoi, Amir (1400). *Effects of governments' policies in the face of the Covid-19 crisis (a comparative study of the experiences of America, China and Iran).* International Relations Research, Volume 11, Number 2. pp. 41-68. [In Persian]

Patrick, Stewart. (2020). *When the system fails: COVID-19 and the costs of global dysfunction.* Foreign Affairs, 99 (4): 40–50. ID: covidwho-612370.

Paulson, Henry. (2020). *Save globalisation to secure the future.* Financial Times. (observed: 2021/10/1), Retrieved from <https://www.ft.com/content/daf1f38dc-7fbc-11ea-b0fb-13524ae1056b>.

- Paviotti, Irene. (2021). *Covid-19 and the International Liberal Order: Goodbye "Global. Hello "Regional"?*. Istituto Affari Internazionali. 21-46. At: <https://www.iai.it/sites/default/files/iaicom2146.pdf>.
- Schult C. (2020) Streit über 'Wuhan-Virus. Der Spiegel 24, March. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/streit-um-wuhan-virus-a-6bb570bb-9f2b-4cd1-a895-fdeabf53f6b4>.
- Taherinia, Masoud and Hassanvand, Ali. (2019). *Economic consequences of the Covid-19 disease on Iran's economy; Emphasis on employment*. Nursing Management Quarterly, Volume 9, Number 3, pp. 43-58. [In Persian]
- Tellis, Ashley J. (2020). *Covid-19 Knocks on American Hegemony*. Carnegie Endowment for International Peace, 1-10.
- The Guardian (2020a). *Just when Italy really needed some unity, the EU failed it and continues to do so*. (observed:2021/07/21), <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/19/european-union-italy-unity-failure-debt-germany-netherlands>.
- Tunali, borke. (2020). *The COVID-19 Pandemic and Its Economic, Social, and Political Impacts*, Istanbul University Press, DOI :10.26650/B/SS46.2020.006.
- Wang, Yong. (2020). *The Sino-US Relations and Global Great Changes under the Pandemic*. (Pangoal), accessed June 2, 2021, <https://ishare.ifeng.com/c/s/v002gWw9LSxl9U-xlbAYfxgjdOsRPZf3Nj6mIAR3GLLM2JY>.
- Wang, Zhaohui & Sun, Zhiqiang. (2021). *From Globalization to Regionalization: The United States, China, and the Post-Covid-19 World Economic Order*. Journal of Chinese Political Science, <https://doi.org/10.1007/s11366-020-09706-3>.
- World Bank Group.(2019). *Global Value Chain Development Report 2019: Technological Innovation. Supply Chain Trade, and Workers in a Globalized World*, (observed:2021/08/1), Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/384161555079173489/>.
- Zhao, Suisheng. (2021). *Rhetoric and Reality of China's Global Leadership in the Context of COVID-19: Implications for the US-led World Order and Liberal Globalization*. Journal of Contemporary China, 30:128, 233-248, DOI: 10.1080/10670564.2020.1790900.